

Metodika rada školskog pedagoga na osnovnim akademskim studijama pedagogije fakulteta filozofske orijentacije

Daliborka B. Škipina i Vesna Z. Cvjetinović¹

Filozofski fakultet Pale, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Bosna i Hercegovina

APSTRAKT

Rad predstavlja komparativnu analizu silabusa studijskog predmeta Metodika rada školskog pedagoga na prvom ciklusu studija Filozofskog fakulteta u Istočnom Sarajevu, Novom Sadu, Nišu, Kosovskoj Mitrovici, Beogradu i Nikšiću. Cilj rada je da se ispita usklađenost silabusa za studijski predmet Metodika rada školskog pedagoga na izabranim fakultetima. Metoda istraživanja u radu je teorijska analiza, a tehnika je analiza sadržaja silabusa za pomenuti predmet. Komparativna analiza urađena je na osnovu sljedećih jedinica analize: status predmeta, godina studija i semestar u kome se predmet sluša, broj ECTS/ESPB bodova, fond časova (predavanja i vježbe), cilj predmeta, uslovljenost, nastavne metode, sadržaj predmeta (područja: planiranje i programiranje rada škole, saradnja pedagoga sa nastavnicima, učenicima, roditeljima, analitičko-istraživački rad) i provjere i ocjenjivanje znanja studenata. Rezultati istraživanja pokazali su da u odnosu na ispitivane jedinice analize postoje određene razlike i da stepen usaglašenosti sadržaja silabusa za predmet Metodika rada školskog pedagoga varira u odnosu na ispitivane oblasti. Viši nivo usaglašenosti ostvaren je u domenu statusa predmeta, godine studija i semestra u kome se predmet sluša, broja ECTS/ESPB bodova, fonda časova (predavanja i vježbe), cilja predmeta, sadržaja predmeta, dok je djelimična usaglašenost konstatovana kod ostalih ispitivanih jedinica analize.

Ključne riječi: Metodika rada školskog pedagoga, komparativna analiza silabusa, usaglašenost silabusa.

¹ E-mail: vesna.cvjetinovic@ff.ues.rs.ba

Uvod

Reforma visokog obrazovanja ističe zahtjev za usklađivanjem sa evropskim obrazovnim standardima, te je neophodno i permanentno uvođenje novih naučnih saznanja i unapređivanje programskih sadržaja kako bi se postiglo što efikasnije obrazovanje studenata. Takođe, ubrzan tehnički i tehnološki razvoj izaziva promjene u svim segmentima društva i postavlja zahtjeve za unapređivanje sadržaja koji se izučavaju u okviru svakog studijskog predmeta na fakultetima, pa tako i u okviru predmeta Metodika rada školskog pedagoga.

Kako upotrijebiti teorijska i praktična dostignuća iz područja pedagoških nauka u školskim uslovima da bi se unapređivao cjelokupni vaspitno-obrazovni rad škole, pitanje je koje Jurić (1977) opravdano postavlja kao osnovno a na koje Metodika rada školskog pedagoga treba da odgovori. Trnavac (1993) naglašava da je Metodika rada školskog pedagoga direktno vezana za praksu rada pedagoga u školi, proučava i unapređuje tu praksu razrješavajući probleme, tražeći nove i bolje puteve i načine njegovog rada. Zbog toga je neophodno da i ishodi učenja koji se postižu u okviru studijskog predmeta Metodika rada školskog pedagoga budu usklađeni i da podrazumijevaju razvoj kompetencija studenata koje im omogućavaju da dobijeno znanje adekvatno mogu da sprovedu u praksi. Namjera rada je da utvrdimo karakteristike, kao i sličnosti i razlike u silabusima studijskog predmeta Metodika rada školskog pedagoga koji se izučava u okviru osnovnih akademskih studija Pedagogije na fakultetima filozofske orijentacije u Istočnom Sarajevu, Novom Sadu, Nišu, Kosovskoj Mitrovici, Beogradu i Nikšiću. Te karakteristike odnose se na status predmeta, godinu studija i semestar u kome se predmet sluša, broj ECTS/ESPB bodova, fond časova (predavanja i vježbe), cilj predmeta, uslovljenost, nastavne metode, sadržaj predmeta (područja: planiranje i programiranje rada škole, saradnja pedagoga sa nastavnicima, učenicima, roditeljima, analitičko-istraživački rad) i provjere i ocjenjivanje znanja studenata. Slično ovom istraživanju, pronašli smo da su se analizom i komparacijom silabusa studijskih predmeta bavili Petrović (2022), Stanisavljević Petrović i sar. (2019), Matejević i Đorđević (2019), Stanković i Dimitrijević (2019), Maksimović i Osmanović (2019). Autori su se bavili, uglavnom, ispitivanjem sličnosti i razlika između silabusa za različite studijske predmete, i to Predškolska pedagogija, Školska pedagogija, Porodična pedagogija, (Pedagoška) informatika i metodološka grupa predmeta kako u Republici Srbiji tako i u zemljama u okruženju.

Metodološki okvir

Predmet našeg istraživanja je sagledavanje načina na koji je studijski predmet Metodika rada školskog pedagoga predstavljen u silabusima na osnovnim akademskim studijama Pedagogije fakulteta filozofske orijentacije. Cilj istraživanja je analiziranje odabranih karakteristika silabusa studijskog predmeta Metodika rada školskog pedagoga na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu, Filozofskom fakultetu Univerziteta u Nišu, Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini, Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu i Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore. Metod istraživanja je teorijska i komparativna analiza sadržaja silabusa za predmet Metodika rada školskog pedagoga, a od tehnika korišćena je analiza sadržaja. Osnovne jedinice analize su: status predmeta, godina studija i semestar u kome se predmet sluša, broj ECTS/ESPB bodova, fond časova (predavanja i vježbe), cilj predmeta, uslovljenost, nastavne metode, sadržaj predmeta (područja: planiranje i programiranje rada škole, saradnja pedagoga sa nastavnicima, učenicima, roditeljima, analitičko-istraživački rad) i provjere i ocjenjivanje znanja. Izdvojili smo navedene jedinice analize, jer smo smatrali da će se njihovom komparacijom jasno utvrditi sličnosti i razlike među izabranim silabusima. Na osnovu definisanog cilja proizašli su sljedeći zadaci istraživanja:

1. Analizirati i komparirati komponente silabusa nastavnog predmeta Metodika rada školskog pedagoga na osnovnim studijama Pedagogije izabranih fakulteta (status predmeta, godina studija i semestar u kome se predmet sluša, broj ECTS/ESPB bodova, fond časova – predavanja i vježbe, cilj predmeta, uslovljenost, nastavne metode i provjere i ocjenjivanje znanja).
2. Analizirati i komparirati sadržaj predmeta Metodika rada školskog pedagoga prema područjima rada školskog pedagoga: planiranje i programiranje rada škole, saradnja pedagoga sa nastavnicima, učenicima, roditeljima, analitičko-istraživački rad.

Polazna hipoteza istraživanja je da postoji usaglašenost u silabusima za predmet Metodika rada školskog pedagoga na studijskim programima za Pedagogiju izabranih filozofskih fakulteta. Kao uzorak istraživanja korišćeni su dostupni Nastavni planovi i programi na prvom ciklusu studijskih programa za Pedagogiju Filozofskog fakulteta u Istočnom Sarajevu, Novom Sadu, Nišu, Kosovskoj Mitrovici, Beogradu i Nikšiću.

Opredijelili smo se za zemlje, tj. visokoškolske ustanove u kojima je, u okviru studijskog programa za Pedagogiju, Nastavnim planom i programom predviđeno slušanje predmeta pod nazivom Metodika rada školskog pedagoga i čiji silabus je bio dostupan na sajtu fakulteta. Dakle, ograničili smo se na predmet pod tim nazivom, tako da istraživanjem

nisu obuhvaćeni silabusi predmeta sličnog naziva (npr. Metodika rada pedagoga 1 i 2, Uvođenje u metodiku rada pedagoga, Metodika rada pedagoga sa praksom). Jedini izuzetak je silabus predmeta Metodika rada predškolskog i školskog pedagoga sa Filozofskog fakulteta u Nikšiću koji smo obuhvatili istraživanjem, jer smo uvidom u sadržaj predmeta uočili da su sadržaji uglavnom u vezi sa radom školskog pedagoga. Takođe, na nekim visokoškolskim ustanovama sluša se predmet Metodika rada školskog pedagoga, ali silabus nije bio dostupan na sajtu (Banja Luka). S obzirom da smo se ograničili samo na osnovne studije, nismo uzimali u obzir silabuse predmeta sa drugog ciklusa (na Filozofskom fakultetu u Sarajevu sluša se Metodika rada školskog pedagoga na prvoj godini drugog ciklusa).

Komparativni prikaz analize osnovnih komponenti iz silabusa predmeta Metodika rada školskog pedagoga

Nastavni predmet Metodika rada školskog pedagoga izučava se na grupi za pedagogiju u okviru prvog ciklusa akademskih studija na Filozofskim fakultetima. U ovom dijelu rada komparativno ćemo predstaviti osnovne karakteristike silabusa izabranih visokoškolskih institucija.

Tabela 1

Status predmeta Metodika rada školskog pedagoga

Visokoškolska ustanova	Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	Filozofski fakultet Novi Sad	Filozofski fakultet Niš	Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	Filozofski fakultet Beograd	Filozofski fakultet Nikšić
Status predmeta	obavezan	obavezan	obavezan	obavezan	obavezan	obavezan

Na osnovu prikazanih rezultata u Tabeli 1, vidimo da je predmet obavezan i može se konstatovati da postoji potpuna usaglašenost u statusu predmeta Metodika rada školskog pedagoga na svim fakultetima (Filozofski fakultet Istočno Sarajevo, Filozofski fakultet Novi Sad, Filozofski fakultet Niš, Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica, Filozofski fakultet Beograd i Filozofski fakultet Nikšić). Klasifikaciju navedenog predmeta kao obaveznog možemo tumačiti na način da se smatra jednim od fundamentalnih predmeta za obrazovanje budućih pedagoga, jer pruža osnovne teorijske i praktične temelje za uspješno obavljanje pedagoške funkcije. Takođe, status predmeta Metodika rada školskog pedagoga ukazuje nam da on predstavlja osnovu za kontinuirani profesionalni razvoj, jer znanja i sposobnosti koji se stiču na ovom predmetu mogu biti osnova za dalje usavršavanje u oblasti pedagogije. Možemo konstatovati da status navedenog predmeta kao obaveznog ukazuje na to koliko se on smatra značajnim za profesionalno obrazovanje pedagoga.

Tabela 2*Godina studija i semestar u kome se sluša predmet Metodika rada školskog pedagoga*

Visokoškolska ustanova	Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	Filozofski fakultet Novi Sad	Filozofski fakultet Niš	Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	Filozofski fakultet Beograd	Filozofski fakultet Nikšić
godina studija i semestar u kome se predmet sluša	IV godina – osmi semestar	IV godina – sedmi semestar	IV godina – sedmi semestar	IV godina – osmi semestar	IV godina – sedmi semestar	III godina – šesti semestar

Iz gore prikazane tabele vidimo da se studijski predmet Metodika rada školskog pedagoga na većini izabranih visokoškolskih ustanova sluša na četvrtoj godini studija, s tim da postoji variranje u odnosu na semestar u kojem se sluša. Izuzetak je Filozofski fakultet Nikšić, gdje se izabrani predmet sluša na III godini, tokom šestog semestra. Kao što se može vidjeti, studijski predmet Metodika rada školskog pedagoga uglavnom se sluša na starijim godinama studija, što možemo protumačiti na način da je studentima potrebno da steknu određena znanja tokom prethodnih godina studija kako bi na što bolji način razumjeli sadržaje navedenog predmeta i bili bolje pripremljeni da shvate složenije teorijske koncepte. Slušanje ovog predmeta na starijim godinama studija omogućava studentima da nadgrade svoja osnovna znanja i pruža bolju pripremu za neposrednu primjenu znanja u praksi. Dok se na prvim godinama studija akcenat uglavnom stavlja na predmete kojima se podstiču opšte pedagoške kompetencije, na starijim godinama studija sve više su prisutni predmeti kojima se razvijaju specifične pedagoške kompetencije, a jedan od takvih predmeta je Metodika rada školskog pedagoga. Neophodno je pomenuti da smo podatke za ovu tabelu većim dijelom pronašli u Nastavnim planovima pomenutih fakulteta, i to Filozofski fakultet Novi Sad, Filozofski fakultet Niš, Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica, Filozofski fakultet Beograd, dok je na Filozofskom fakultetu Istočno Sarajevo i Filozofskom fakultetu Nikšić ovaj podatak, osim u Nastavnom planu naveden i u silabusu za predmet Metodika rada školskog pedagoga.

Tabela 3*Broj ECTS/ESPB bodova za predmet Metodika rada školskog pedagoga*

Visokoškolska ustanova	Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	Filozofski fakultet Novi Sad	Filozofski fakultet Niš	Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	Filozofski fakultet Beograd	Filozofski fakultet Nikšić
broj ECTS/ESPB bodova	5	5	6	5	5	5

Kada se pogleda broj ECTS/ESPB bodova u Tabeli 3, može se konstatovati da je prisutna značajna usaglašenost u silabusima za predmet Metodika rada školskog pedagoga i da taj predmet nosi 5 ECTS/ESPB bodova, osim na Filozofskom fakultetu u Nišu, gdje nosi 6 ECTS/ESPB bodova. Visok nivo usaglašenosti po pitanju ove jedinice analize govori nam da se na svim fakultetima pridaje istovjetna značajnost navedenom predmetu. Uvidom u Nastavne planove izabranih visokoškolskih ustanova uočili smo da su ECTS/ESPB bodovi najčešće raspoređeni tako da izborni i opšti predmeti nose manji broj kredita, dok obavezni (uže stručni) predmeti imaju više kredita. Broj kredita obično zavisi od same strukture nastavnog predmeta, dakle, ne dodjeljuju se samo na osnovu broja nastavnih sati, nego se uzima u obzir i vrijeme koje je potrebno da se postignu planirani ishodi učenja. Na osnovu toga možemo zaključiti da je Metodika rada školskog pedagoga jedan od ključnih predmeta za profesionalno obrazovanje budućih pedagoga i da vjerovatno uključuje kombinaciju teorijskog učenja i praktičnih vježbi, kroz predavanja, seminare, diskusije, grupni rad i druge oblike aktivnog učenja. Broj ECTS/ESPB bodova naveden je u svim silabusima za predmet Metodika rada školskog pedagoga, osim u silabusu Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, gdje smo ovaj podatak pronašli u Nastavnom planu studijskog programa Pedagogija. Koristili smo oba naziva za broj kredita ECTS i ESPB koji se ostvaruje u okviru ovog predmeta, s tim da je naziv za broj kredita u Republici Srpskoj i Crnoj Gori ECTS, dok je u Republici Srbiji naziv ESPB. Na osnovu podataka iz Tabele 3, možemo zaključiti da je studijski predmet Metodika rada školskog pedagoga visoko rangiran na studijskim programima Pedagogije.

Tabela 4

Fond časova (predavanja i vježbe) za predmet Metodika rada školskog pedagoga

Visokoškolska ustanova	Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	Filozofski fakultet Novi Sad	Filozofski fakultet Niš	Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	Filozofski fakultet Beograd	Filozofski fakultet Nikšić
fond časova (predavanja i vježbe)	2 časa predavanja 2 časa vježbi	2 časa predavanja 2 časa vježbi	2 časa teorijske nastave 2 časa praktična nastava	2 časa predavanja 2 časa vježbi	2 časa teorijske nastave 2 časa praktična nastava	3 časa predavanja 2 časa vježbi

Na osnovu prikazanih rezultata u Tabeli 4 može se konstatovati da postoji visok nivo usaglašenosti u broju izvođenja časova predavanja i vježbi tokom jednog semestra. Na većini izabranih fakulteta ujednačen je fond časova i iznosi 2 časa predavanja (teorijske nastave) i 2 časa vježbi (praktične nastave). Odstupanja možemo uočiti na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, gdje je samo razlika u fondu časova predavanja (3 časa predavanja), dok je broj časova vježbi isti kao na većini odabranih visokoškolskih ustanova (2 časa vježbi). Veći broj

časova predavanja na Filozofskom fakultetu u Nikšiću može ukazivati na to da je potrebno više vremena za detaljno razrađivanje teorijskih koncepata i metodoloških pristupa, kao i to da predmet obuhvata specifične teme koje zahtijevaju dodatno vrijeme za razumijevanje. Na ostalim fakultetima, fond od 2 časa predavanja i 2 časa vježbi može predstavljati kompaktan pristup koji kombinuje teoriju sa praktičnim vježbama. Fond časova (predavanja i vježbi) naveden je u silabusima svih fakulteta, osim Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, gdje smo taj podatak pronašli u Nastavnom planu studijskog programa Pedagogije.

Tabela 5

Cilj predmeta Metodika rada školskog pedagoga

Visokoškolska ustanova	Cilj predmeta
Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	-
Filozofski fakultet Novi Sad	Sagledavanje uloge i funkcija pedagoga kao stručnog saradnika u školi; sticanje znanja o teorijskim, istraživačkim i praktičnim aspektima rada školskog pedagoga; osposobljavanje za primjenu adekvatnih metoda i tehnika rada u cilju unapređenja obrazovno-vaspitnog procesa; razvijanje sposobnosti za uspostavljanje efikasnih saradničkih odnosa u školskom okruženju.
Filozofski fakultet Niš	Sadržajima ovog predmeta objedinjuju se teorijska saznanja iz svih užestručnih nastavnih predmeta. Na taj način stvara se otvoreni sistem upotrebljivih znanja i sposobnosti, neophodnih za uspješan praktični rad školskog pedagoga; Temeljno se upoznaju područja rada pedagoga u školi; Uvježbavaju se vještine, razvijaju navike i vrijednosti neophodne za pedagoško djelovanje u funkciji unapređivanja djelatnosti škole; Primjerima iz prakse, studenti se uvode u sistem metodičkih postupaka i djelovanja pedagoga u školi.
Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	Upoznavanje djelokruga rada školskog pedagoga.
Filozofski fakultet Beograd	Sticanje osnovnih saznanja o ulozi pedagoga u školskoj instituciji; otkrivanje i razumijevanje polaznih teorijskih osnova praktičnih aktivnosti školskog pedagoga (prepoznavanje različitih mogućnosti djelovanja u istoj situaciji i međuzavisnosti načina djelovanja i postizanja odgovarajućih ishoda); podsticanje razvoja odgovarajućih sposobnosti i vještina potrebnih za praktično djelovanje.
Filozofski fakultet Nikšić	Upoznavanje područja rada školskog pedagoga. Osposobljavanje pedagoga za neposredni rad u vaspitno-obrazovnoj praksi.

Komparacijom ciljeva predmeta Metodika rada školskog pedagoga u analiziranim silabusima izabranih visokoškolskih ustanova, primjetna je orijentacija ka pripremanju i osposobljavanju studenata pedagogije za praktično djelovanje, kao i osposobljavanje za unapređivanje obrazovno-vaspitnog rada škole, što je detaljno iskazano u ciljevima predmeta u silabusu studijskog programa u Novom Sadu, Nišu i Beogradu. Pored ustanovljenih sličnosti u definisanju ciljeva predmeta Metodika rada školskog pedagoga mogu se uočiti

neke minimalne razlike, dok na Filozofskom fakultetu Kosovska Mitrovica i Nikšić nije detaljnije razrađen cilj predmeta, a na Filozofskom fakultetu Istočno Sarajevo u silabusu predmeta Metodika rada školskog pedagoga nije sadržan ovaj podatak. To što su ciljevi u nekim silabusima opisani uopšteno i u kraćim crtama može ukazivati na to da fakulteti imaju različite pristupe pri definisanju ciljeva. Uopšteno pristup može omogućiti fakultetima da prilagode predmet prema svojim potrebama i obrazovnim strategijama. Sličnost u ciljevima predmeta Metodika rada školskog pedagoga ukazuje da navedene visokoškolske ustanove imaju isti fokus koji je usmjeren na pripremu studenata za praktično djelovanje i unapređenje obrazovno-vaspitnog rada.

Tabela 6

Uslovljenost za polaganje ispita iz predmeta Metodika rada školskog pedagoga

Visokoškolska ustanova	Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	Filozofski fakultet Novi Sad	Filozofski fakultet Niš	Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	Filozofski fakultet Beograd	Filozofski fakultet Nikšić
uslovljenost	položen ispit iz predmeta Metodika rada pedagoga	nema	nema	položen ispit iz predmeta Školska pedagogija	položen ispit iz predmeta Školska pedagogija	nema

Na osnovu podataka datih u Tabeli 6 možemo zaključiti da postoji uslovljenost za polaganje ispita iz predmeta Metodika rada školskog pedagoga na Filozofskom fakultetu Istočno Sarajevo, Filozofskom fakultetu Kosovska Mitrovica i Filozofskom fakultetu Beograd, dok na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, Nišu i Nikšiću ne postoji. Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica i Filozofski fakultet Beograd usaglašeni su po pitanju uslovljenosti predmeta, tj. neophodan je položen ispit iz Školske pedagogije, dok je na Filozofskom fakultetu Pale neophodan položen ispit iz predmeta Metodika rada pedagoga. Razlike u uslovima za polaganje ispita iz Metodike rada školskog pedagoga među fakultetima odražavaju različite pristupe obrazovanju. Fakulteti koji ne postavljaju uslov za polaganje ispita iz Metodike rada školskog pedagoga imaju fleksibilniji pristup pri čemu smatraju da je navedeni predmet dovoljno samostalan da se ne povezuje sa prethodnim ispitima. Fakulteti koji zahtijevaju da studenti prethodno polože ispit iz određenog predmeta, u ovom slučaju iz Metodike rada pedagoga, odnosno Školske pedagogije, smatraju da studenti treba da imaju osnovna znanja i vještine iz ovih predmeta kako bi što uspješnije razumjeli sadržaj predmeta Metodika rada školskog pedagoga.

Tabela 7
Nastavne metode za predmet Metodika rada školskog pedagoga

Visokoškolska ustanova	Nastavne metode
Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	predavanja i vježbe, rad u parovima i grupama, samostalan rad studenata, prezentacija, diskusija i konsultacije;
Filozofski fakultet Novi Sad	-
Filozofski fakultet Niš	predavanja, vježbe;
Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	predavanja i vježbe, seminarski radovi i domaći radovi, parcijalna evaluacija, samoevaluacija;
Filozofski fakultet Beograd	predavanja, vježbe, individualni i grupni rad, praktičan rad u školi;
Filozofski fakultet Nikšić	predavanja i diskusija, priprema po jednog eseja na zadatu temu, učenje za pismenu provjeru znanja i završni ispit, konsultacije;

Pregledom nastavnih metoda koje se koriste u okviru predmeta Metodika rada školskog pedagoga u analiziranim silabusima uočavamo da je primjetna orijentacija ka predavanjima i vježbama, kao osnovnim metodama u radu sa studentima Pedagogije, dok se pominju i druge metode rada, tako da na Filozofskom fakultetu u Istočnom Sarajevu zastupljen je rad u parovima, rad u grupama i samostalan rad, kao i prezentacije, diskusije i konsultacije. Takođe, individualni i grupni rad, kao i praktičan rad u školi predviđeni su i na Filozofskom fakultetu u Beogradu, dok je na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici evidentna i evaluacija i samoevaluacija studenata. Na Filozofskom fakultetu Nikšić navodi se pripremanje eseja, konsultacije, kao i učenje za završni ispit. Silabus predmeta Metodika rada školskog pedagoga na Filozofskom fakultetu Novi Sad ne sadrži ovaj podatak. Na osnovu podataka datih u Tabeli 7 možemo zaključiti da su većim dijelom zastupljene metode aktivnog učenja, pri čemu se podstiče interaktivnost i stavljanje studenta u centar nastavnog procesa, kao i razvijanje različitih vještina kroz raznovrsne aktivnosti. Navođenjem samo predavanja i vježbi kao nastavnih metoda ukazuje se na tradicionalniji, više pasivan pristup nastavi, koji je uglavnom fokusiran na direktno prenošenje znanja i vježbanje osnovnih vještina. Bez obzira što su na Filozofskom fakultetu u Nišu samo navedena predavanja i vježbe kao nastavne metode u okviru predmeta Metodika rada školskog pedagoga, pretpostavljamo da se u okviru njih vjerovatno primjenjuju i neke druge metode, samo što ih nisu eksplicirali.

Tabela 8
Provjere i ocjenjivanje znanja

Visokoškolska ustanova	Provjere i ocjenjivanje znanja
Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	Predispitne obaveze: prisustvo predavanjima/vježbama 10 – 10% pozitivno ocjenjen sem. rad/projekat/esej 10 – 10% test/kolokvijum 30 – 30% Završni ispit: završni ispit (usmeni/pismeni) 50 – 50% Ukupno 100 – 100%
Filozofski fakultet Novi Sad	-
Filozofski fakultet Niš	Predispitne obaveze: aktivnost u toku predavanja – 5 praktična nastava – 5 kolokvijum/i – 20 seminar/i – 10 Završni ispit: pismeni ispit – 40 usmeni ispit – 20
Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	Predispitne obaveze: aktivnost i prisutnost u toku nastave – 10 kolokvijum/i – 30 prezentacija seminarskih radova, stručnih tekstova – 10 Završni ispit: pismeni ispit – 25 usmeni ispit – 25
Filozofski fakultet Beograd	Predispitne obaveze: praktična nastava – 40 Završni ispit: Usmeni ispit – 60 Načini provjere znanja mogu biti različiti (pismeni ispit, usmeni ispit, prezentacija projekta, seminari...)
Filozofski fakultet Nikšić	Dva testa – po 10 bodova (ukupno 20 bodova) Prisustvo predavanjima i učešće u debatama – 5 bodova Esej – 5 bodova Dnevnik prakse – 10 bodova Dosije učenika – 9 bodova Završni ispit – 49 bodova

U pogledu načina ocjenjivanja studenata postoji djelimična usaglašenost, o čemu svedoče podaci izneti u Tabeli 8. Načini provjere i ocjenjivanja znanja studenata svode se na vrednovanje putem završnog ispita (pismeni i usmeni dio), kolokvijuma, ocjenjivanja samostalnih radova studenata i njihovog aktivnog učešća i prisustva u toku nastave. Međutim, u odnosu na broj bodova koje studenti dobijaju na predispitnim aktivnostima, kao i na samom završnom ispitu, prisutne su razlike, što se može vidjeti iz Tabele 8. Silabus predmeta Metodika rada školskog pedagoga na Filozofskom fakultetu Novi Sad ne sadrži

ovaj podatak. Djelimična usaglašenost može ukazivati na to da, bez obzira što su osnovni elementi (u vidu završnih ispita) ocjenjivanja prisutni na svim fakultetima, segmenti kao što su bodovne vrijednosti i tipovi predispitnih obaveza mogu varirati između visokoškolskih ustanova. To znači da fakulteti različito vrednuju komponente predmeta, pa mogu veći akcenat staviti npr. na kolokvijume, dok drugi mogu dati prednost praktičnom radu. Provjera znanja studenata odvija se kontinuirano tokom semestra dodjeljivanjem bodova za različite predispitne obaveze, pri čemu ocjenjivanje nije svedeno samo na to da se utvrdi šta je student na kraju postigao. Djelimična usaglašenost u načinu provjere i ocjenjivanja znanja studenata odražava zajedničke osnovne elemente u evaluaciji, kao što su završni ispiti, ali i fleksibilnost i različite pristupe koje fakulteti primjenjuju tokom bodovanja predispitnih obaveza.

Komparativni prikaz analize sadržaja studijskog predmeta Metodika rada školskog pedagoga

Imajući u vidu samu složenost i obimnost poslova koje obavlja pedagog u školi, u radu smo izdvojili određena ključna područja za analizu i komparaciju sadržaja studijskog predmeta Metodika rada školskog pedagoga. Komparirali smo pet područja rada pedagoga koja su predstavljena i u knjizi *Pedagog u školi* i to: 1) planiranje i programiranje rada škole, 2) saradnja pedagoga sa nastavnicima, 3) saradnja pedagoga sa učenicima, 4) saradnja pedagoga sa roditeljima, 5) analitičko-istraživački rad pedagoga u školi (Trnavac, 1993).

Tabela 9

Analizirana područja sadržaja predmeta Metodika rada školskog pedagoga

Područja rada pedagoga	Filozofski fakultet Istočno Sarajevo	Filozofski fakultet Novi Sad	Filozofski fakultet Niš	Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica	Filozofski fakultet Beograd	Filozofski fakultet Nikšić
Planiranje i programiranje rada škole	Planiranje i programiranje rada pedagoga u školi; Izrada godišnjeg plana i programa škole i pedagoga;	Planiranje i programiranje rada škole (godišnji plan rada škole, programi vaspitnog rada, programi unapređenja nastave); Globalno i operativno planiranje rada pedagoga;	Planiranje i programiranje obrazovno-vaspitnog rada škole;	Planiranje, realizacija, vrednovanje i unapređivanje vaspitno-obrazovnog rada;	Oblasti djelovanja školskog pedagoga – programiranje i evaluacija školskog rada;	-

Saradnja pedagoga sa nastavnicima	Neposredni i savjetodavni rad pedagoga sa nastavnicima; Rad pedagoga sa nastavnicima početnicima;	Pedagoško-instruktivni i savjetodavni rad sa nastavnicima;	Pedagoško-instruktivni rad pedagoga i saradnja sa nastavnicima, stručnim saradnicima i direktorom škole (timski rad i saradnički odnosi, komplementarno djelovanje	Školski pedagog u radu sa nastavnicima;	Oblasti djelovanja školskog pedagoga – saradnja školskog pedagoga sa nastavnicima;	Saradnja školskog pedagoga sa nastavnicima;
Saradnja pedagoga sa učenicima	Neposredni i savjetodavni rad pedagoga sa učenicima; Rad pedagoga sa učenicima ometenim u razvoju i sa učenicima u poremećajima ponašanja;	Rad sa učenicima – ispitivanje učenika pri polasku u prvi razred; praćenje razvoja i napredovanja učenika; rad sa učenicima koji imaju teškoće u razvoju, učenju i napredovanju; rad sa darovitim učenicima; rad sa učenicima sa problemima u ponašanju; savjetodavni rad sa učenicima;	Saradnja školskog pedagoga sa učenicima; Školski pedagog u funkciji profesionalne orijentacije učenika;	Školski pedagog u radu sa učenicima;	Oblasti djelovanja školskog pedagoga – saradnja školskog pedagoga sa učenicima;	Saradnja pedagoga sa učenicima. Formiranje dosijea učenika; Savjetodavni rad sa učenicima. Individualni i grupni; Priprema za početak školovanja učenika. Ispitivanje zrelosti učenika za polazak u školu; Rad školskog pedagoga sa učenicima sa posebnim potrebama. Nadareni i talentovani učenici; Rad školskog pedagoga sa učenicima sa posebnim potrebama. Učenici sa smetnjama u razvoju; Uloga škol-

						skog pedagoga u procesu profesionalnog orijentisanja učenika;
Saradnja pedagoga sa roditeljima	Neposredni i savjetodavni rad pedagoga sa roditeljima;	Rad sa roditeljima – sadržaji i oblici saradnje, savjetodavni rad sa roditeljima;	Saradnja školskog pedagoga sa roditeljima učenika i lokalnom sredinom;	Saradnja školskog pedagoga sa roditeljima;	Oblasti djelovanja školskog pedagoga – saradnja školskog pedagoga sa roditeljima učenika;	Saradnja pedagoga sa roditeljima učenika, individualna i grupna saradnja;
Analitičko-istraživački rad pedagoga u školi	Analitičko - istraživački rad školskog pedagoga;	Analitičko-istraživački rad;	Analitičko-istraživački rad školskog pedagoga; Akciona istraživačka školskog pedagoga i unapređivanje rada škole; Instrumenti za rad školskog pedagoga;		Oblasti djelovanja školskog pedagoga – istraživački rad školskog pedagoga;	

Na osnovu analize silabusa za studijski predmet Metodika rada školskog pedagoga svih šest fakulteta može se utvrditi da postoji viši nivo usaglašenosti u sadržajima predmeta što se može vidjeti iz Tabele 9. Zbog boljeg uvida i pregleda izdvojili smo i tabelarno prikazali komparaciju sadržaja predmeta kroz nastavne jedinice koje se odnose na navedena područja. Većina silabusa ima jasno definisano svih pet područja koja se realizuju kroz jednu ili više nastavnih jedinica, osim silabusa Filozofskog fakulteta Kosovska Mitrovica u kome nije precizirana jedino nastavna jedinica za područje analitičko-istraživačkog rada i silabusa Filozofskog fakulteta Nikšić, gdje nije konkretizovana nastavna jedinica za područje planiranje i programiranje rada škole i analitičko-istraživački rad pedagoga u školi, što ne znači da se na tim fakultetima ova područja ne izučavaju u okviru neke druge nastavne jedinice. Možemo uočiti da je u silabusu Filozofskog fakulteta u Nikšiću najveći akcenat stavljen na rad sa učenicima, pa samim tim je zastupljen mnogo veći broj nastavnih jedinica

koje se bave tim područjem, što znači da različiti fakulteti mogu imati različite obrazovne prioritete koji utiču na izbor nastavnih jedinica. Bez obzira što određene nastavne jedinice mogu biti izostavljene u silabusima, značajna usaglašenost u osnovnim temama može osigurati da su svi ključni aspekti predmeta adekvatno pokriveni i da studenti stiču potrebne kompetencije za rad. Značajna usaglašenost u sadržaju predmeta Metodika rada školskog pedagoga ukazuje na to da postoji osnovni okvir za ključne teme koje su prepoznate kao bitne za obrazovanje pedagoga.

Prema Trnavcu (1993) postoje i druga područja i poslovi rada pedagoga u školi. Pored pet područja rada pedagoga u školi koja smo izdvojili i analizirali u silabusima studijskog predmeta Metodika rada školskog pedagoga u sadržajima smo uočili da su zastupljena i druga područja, kao što su: praćenje i vrednovanje rada, unapređivanje rada, uvođenje inovacija i praćenje njihovog ostvarivanja, saradnja školskog pedagoga i direktora (ostalih stručnih saradnika), saradnja sa društvenom sredinom (stručnim institucijama), stručno usavršavanje, vođenje pedagoške dokumentacije.

Zaključak

U savremenim uslovima rada škole i što uspješnije realizacije cjelokupnog vaspitno-obrazovnog rada, potrebno je da školski pedagog stvaralački i u svakom trenutku na najodgovorniji način pretoči pedagošku nauku u svoje praktično postupanje. Trnavac (1993) zbog toga i navodi da je predmet Metodike rada školskog pedagoga neiscrpan u vrstama i varijacijama i da ona, kao naučna pedagoška disciplina, nije samo akademska, već njena postojanost zavisi podjednako i od teoretičara (profesora fakulteta, istraživača u institutima) i od školskih pedagoga koji dnevno realizuju njene postavke i preporuke.

S obzirom da je osnovni zadatak Metodike rada školskog pedagoga, kako navodi i Trnavac (1993), prenošenje teorijskog pedagoškog znanja i primjena sposobnosti, umijenja i navika, koje su izgrađene u skladu sa tim znanjima, neophodno je preispitivanje nastavnih sadržaja i programa pomenutog predmeta kako bi se doprinijelo unapređivanju kvaliteta obrazovanja koji se nudi studentima pedagogije.

Na osnovu podataka dobijenih komparativnom analizom može se zaključiti da je polazna hipoteza našeg istraživanja djelimično potvrđena i da postoji usaglašenost, ali i neke razlike u silabusima za predmet Metodika rada školskog pedagoga na studijskim programima za pedagogiju izabranih Filozofskih fakulteta. Viši nivo usaglašenosti ostvaren je u domenu statusa predmeta, godine studija i semestra u kome se predmet sluša, broja ECTS/ESPB bodova, fonda časova (predavanja i vježbe), cilja predmeta, sadržaja predmeta, dok je djelimična usaglašenost konstatovana kod ostalih ispitivanih jedinica analize, kao što

su: uslovljenost za polaganje ispita iz predmeta Metodika rada školskog pedagoga, nastavne metode i načini provjere i ocjenjivanja znanja studenata.

Drugi zadatak istraživanja odnosio se na analizu i komparaciju sadržaja predmeta Metodika rada školskog pedagoga prema područjima rada školskog pedagoga i to: planiranje i programiranje rada škole, saradnja pedagoga sa nastavnicima, saradnja pedagoga sa učenicima, saradnja pedagoga sa roditeljima i analitičko-istraživački rad pedagoga. Na osnovu analize silabusa svih pet fakulteta utvrdili smo da postoji visok nivo usaglašenosti u sadržajima predmeta s obzirom na navedena područja. Većina silabusa ima jasno definisano svih pet područja koja se realizuju kroz jednu ili više nastavnih jedinica, osim silabusa Filozofskog fakulteta Kosovska Mitrovica, u kome nije jasno precizirana nastavna jedinica za područje analitičko-istraživačkog rada i silabusa Filozofskog fakulteta Nikšić, gdje nije konkretizovana nastavna jedinica za područje planiranje i programiranje rada škole i analitičko-istraživački rad pedagoga u školi, što ne znači da se na tim fakultetima ova područja ne izučavaju u okviru neke druge nastavne jedinice. Analizom i komparacijom smo, takođe, utvrdili da osim područja rada pedagoga koja smo izdvojili za potrebe našeg istraživanja, u sadržajima silabusa zastupljena su i druga područja rada pedagoga u školi, kao što su: praćenje i vrednovanje rada, unapređivanje rada, uvođenje inovacija i praćenje njihovog ostvarivanja, saradnja školskog pedagoga i direktora (ostalih stručnih saradnika), saradnja sa društvenom sredinom (stručnim institucijama), stručno usavršavanje, vođenje pedagoške dokumentacije.

Prisustvo usaglašenosti među silabusima možemo smatrati poželjnim ako uzmemo u obzir mobilnost studenata i profesora, jer ako su programi slični, studenti lakše mogu prelaziti iz jedne institucije u drugu, a profesori mogu lakše razmjenjivati iskustva i raditi na međunarodnim projektima. Poređenjem i usklađivanjem silabusa može se usvojiti dobra praksa iz drugih zemalja, pri čemu se doprinosi unapređenju kvaliteta obrazovanja. Sa druge strane, usaglašenost među silabusima može se posmatrati i kao manje poželjna, jer može dovesti do rigidnosti u nastavnim programima, što može ograničiti prilagođavanje individualnim interesima studenata. Ako su svi silabusi previše slični može se smanjiti konkurentnost među visokoškolskim ustanovama, što bi moglo uticati na smanjenje inovacija i kvaliteta obrazovanja.

Činjenica da su silabusi sličniji u većem broju jedinica analize može ukazivati na usklađivanje sa međunarodnim standardima u obrazovanju, što može biti rezultat nastojanja da se obrazovni programi prilagode globalnim trendovima i zahtjevima. Takođe, to može biti rezultat sprovođenja sličnih obrazovnih reformi u regionu. Slični silabusi mogu ukazivati i na manjak inovativnosti u razvoju nastavnih programa. Institucije možda slijede već postojeće

modele umjesto da razvijaju jedinstvene programe. Sličnost silabusa može biti pokazatelj pozitivnih trendova ka poboljšanju kvaliteta obrazovanja, ali i potencijalnih nedostataka u smislu inovativnosti u obrazovnim praksama.

Kada je riječ o razlikama u silabusima, možemo zaključiti da su oni djelimično zastupljeni u manjem broju jedinica analize našeg istraživanja. Mogući uzroci razlika u silabusima mogu nastati uslijed različitih akreditacionih zahtjeva i standarda za visokoškolske programe. Neke institucije imaju veću slobodu da kreiraju svoje silabuse u skladu sa najnovijim trendovima u nauci i obrazovanju, dok druge moraju slijediti zakone koji mogu ograničiti fleksibilnost u dizajnu nastavnih programa. Takođe, razlike u silabusima ponekad mogu nastati i zbog slobode koju profesori imaju prilikom prilagođavanja sadržaja i metoda nastave svojim istraživačkim interesima.

S obzirom da istraživanje uključuje samo određeni broj visokoškolskih ustanova ili samo određene zemlje u regionu, rezultati mogu biti ograničeni i ne mogu se generalizovati na sve ustanove ili zemlje. Različite metode istraživanja mogu uticati na rezultate. Da smo, npr. pored analize sadržaja silabusa, intervjuisali profesore i studente, sigurno bismo došli do nekih značajnih podataka. Ako istraživanje ne obuhvata promjene u silabusima tokom vremena, može biti teško procjeniti da li su razlike trenutne ili trajnije. Promjene u obrazovnim politikama mogu uticati na sadržaj silabusa.

Reference

- Jurić, V. (1977). *Metodika rada školskog pedagoga*. Pedagoško-književni zbor.
- Maksimović, J. i Osmanović, J. (2019). Komparativna analiza metodološke grupe predmeta na studijskim programima pedagogije u Nišu, Zagrebu, Osijeku i Rijeci. *Godišnjak za pedagogiju*, 4(1), 61–70. <https://doi:10.46630/gped.1.2019.04>
- Matejević, M. i Đorđević, M. (2019). Komparativna analiza Porodične pedagogije u studijskim programima pedagogije filozofskih fakulteta u Srbiji i okruženju. *Godišnjak za pedagogiju*, 4(2), 7–19. <https://doi:10.46630/gped.2.2019.01>
- Petrović, G. (2022). Predškolska pedagogija u strukturi osnovnih akademskih studija na Filozofskim fakultetima u Srbiji. *Godišnjak za pedagogiju*, 4(2), 37–50. <https://doi.org/10.46630/gped.2.2022.3>
- Stanković, Z. i Dimitrijević, M. (2019). Predmetna analiza (Pedagoške) informatike u studijskim programima pedagoških visokoškolskih ustanova u Srbiji i inostranstvu. *Godišnjak za pedagogiju*, 4(1), 7–21. <https://doi:10.46630/gped.1.2019.01>

- Stanisavljević Petrović, Z., Marković, M., Mamutović, A. (2019). Školska pedagogija u studijskim programima osnovnih akademskih studija pedagogije – analiza silabusa. *Godišnjak za pedagogiju*, 4(1), 47–59. <https://doi.org/10.46630/gped.1.2019.03>
- Trnavac, N. (1993). *Pedagog u školi. Prilog metodici rada školskog pedagoga*. Učiteljski fakultet Beograd.
- Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet (n. d.). *Nastavni plan Pedagogija*. Pristupljeno 7. maja, sa https://www.f.bg.ac.rs/pedagogija/program_studija.php?god=5&nivo=0
- Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet (n. d.). *Silabus predmeta Metodika rada školskog pedagoga*. Pristupljeno 7. maja, sa <http://147.91.75.9/manage/shares/AKR2021/PE/5603.pdf>
- Univerzitet Crne Gore (n. d.). *Silabus predmeta Metodika rada školskog pedagoga*. Pristupljeno 28. avgusta, sa <https://www.ucg.ac.me/predmet/3/15/1/2020/11403>
- Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Filozofski fakultet Pale (n. d.). *Silabus predmeta Metodika rada školskog pedagoga*. Pristupljeno 22. aprila 2024, sa <https://ff.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/09/2.-Metodika-rada-skolskog-pedagoga.pdf>
- Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet (n. d.). *Nastavni plan Pedagogija*. Pristupljeno 25. aprila, sa https://docs.google.com/document/d/1diuqiq4lGeRT7XRK_2g9xHtUi4DmIX34YAbXnbR7WNg/edit
- Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet (n. d.). *Silabus predmeta Metodika rada školskog pedagoga*. Pristupljeno 25. aprila, sa https://docs.google.com/document/d/1aEE7-1X54_o_JkK--OFpN57B1bx-sF18LAMKU5IubU/edit
- Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet (2022). *Nastavni plan Pedagogija*. Pristupljeno 24. aprila, sa <https://www.ff.uns.ac.rs/uploads/files/Studijski%20programi/2021/OAS/OAS%20pedagogija%202021.pdf>
- Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet (n. d.). *Silabus predmeta Metodika rada školskog pedagoga*. Pristupljeno 24. aprila, sa <https://www.ff.uns.ac.rs/uploads/files/Studijski%20programi/2021/OAS/Specifikacija%20predmeta/specifikacija%20OAS%20pedagogija%20sve%20godine.pdf>
- Univerzitet u Prištini, Filozofski fakultet (n. d.). *Nastavni plan Pedagogija*. Pristupljeno 29. aprila, sa https://docs.google.com/document/d/12XN8g8KAuei_6BFU1HBrqMCV_4Dk2Ggr/edit
- Univerzitet u Prištini, Filozofski fakultet (n. d.). *Silabus predmeta Metodika rada školskog pedagoga*. Pristupljeno 29. aprila, sa https://drive.google.com/drive/folders/1xxMLkqAgyMpjyyT2mm_7_KA9_DFrXxws

Primljeno: 12. 06. 2024.

Primljena korekcija: 01. 09. 2024.

Prihvaćeno za objavljivanje: 02. 09. 2024.

Work Methodology of the School Pedagogue in Undergraduate Academic Studies of Pedagogy at The Faculty of Philosophy

Daliborka B. Škipina and **Vesna Z. Cvjetinović**

Faculty of Philosophy Pale, University of East Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

ABSTRACT

The paper presents a comparative analysis of the syllabus for the subject Work Methodology of the School Pedagogue in the first cycle of studies at the Faculty of Philosophy in East Sarajevo, Novi Sad, Niš, Kosovska Mitrovica, Belgrade and Nikšić. The aim of the paper is to examine the alignment of the syllabuses for the subject Work Methodology of the School Pedagogue at the selected faculties. The research method used in the paper is theoretical analysis, and the technique is content analysis of the syllabuses for the mentioned subject. The comparative analysis was carried out based on the following units of analysis: the status of the subject, the year of study and the semester in which the subject is taken, the number of ECTS/ESPB credits, the number of hours (lectures and exercises), the aim of the subject, prerequisites, teaching methods, subject content (areas: planning and programming of school work, cooperation of the pedagogue with teachers, students, parents, analytical-research work) and the assessment and grading of students' knowledge. The research results showed that, concerning the examined units of analysis, there are certain differences and that the degree of alignment of the syllabus content for the subject Work Methodology of the School Pedagogue varies in relation to the examined areas. A higher level of alignment was achieved in the domain of subject status, year of study and semester in which the subject is taken, number of ECTS/ESPB credits, number of hours (lectures and exercises), subject aim, subject content, while partial alignment was noted in other examined units of analysis.

Keywords: Work Methodology of the School Pedagogue, comparative analysis of the syllabus, syllabus alignment.